
Martin J. Farrar

News from the front. War correspondents on the Western front 1914-18

Phoenix Mill, Stroud, Gloucestershire (Sutton Publishing), 1998, xviii + 238 p., geïll.,

ISBN 0-7509-1494-7

'In the old days of "scoops" and 'beats', I have sat at meals with a group of correspondents all silent for fear of giving away some piece of information which we all knew. But during the Great War a complete change was developed.' Dat noteerde oorlogsverslaggever Henry Nevinson (van onder andere *The Times*) weemoedig in zijn memoires. Na de lente van 1915 was het gedaan met de vrije jongens die op de bonnefooi naar het front trokken om vrijmoedig verslag te doen aan hun lezers. In plaats daarvan werden verslaggevers geaccrediteerd bij een legerstaf, leefden ze samen in een kasteel en trokken ze op vaste tijden vergezeld van 'our excellent censors' naar de li-

nies. Bij terugkeer deelden ze hun informatie om vervolgens de artikelen die ze op basis daarvan schreven aan de censor voor te leggen. Nevinson: 'We lived chirping together like little birds in a nest, and thought of the weary days when a war correspondent spent half his time in seeking food and shelter for himself, his horse, and his man, or wandering far and wide in search of a censor and telegraph office.'

Martin J. Farrar volgt in *News from the Front* vijf Engelse verslaggevers die waren gestationeerd bij het Britse hoofdkwartier aan het westelijk front. Hij onderzoekt de veranderingen in hun stijl van verslaggeving en hun rol in de Britse propaganda tijdens de oorlog. Dat doet

hij vooral aan de hand van de artikelen die zij schreven en de boeken die zij naderhand over hun ervaringen publiceerden. Het beeld van de Eerste Wereldoorlog dat uit deze publicaties naar voren komt (en dat de lezers elke dag in hun krant aantreffen) relateert hij aan het beeld dat historici later schetsten. In een case-study vergelijkt hij bovendien de journalistieke publicaties over de slag bij de Somme met de dagverhalen van een legeronderdeel dat meestreed en het dagboek van *private* Benjamin, een van de soldaten in het bewuste regiment.

De kernvraag die Farrar stelt, is hoe het komt dat het Britse thuisfront zo onthutsend weinig wist van de gruwelen die zich aan de overkant van het Kanaal afspeelden. Hij verdeelt de oorlog in drie perioden. In deze drie fasen veranderden de oorlogsverslaggevers van 'outlaws' in 'servants', het proces dat Henry Nevinson zo beeldend beschreef. Vanaf het begin van de oorlog tot mei 1915 probeerde het Engelse leger journalisten te weren. Al direct hadden de vijf verslaggevers een officiële accreditatie gekregen, maar zij mochten maandenlang niet naar de troepen. Het leger zorgde zelf voor communiqués, ook werd een officier aangesteld om 'ooggetuigeverslagen' te schrijven voor de kranten. Die vulden deze aan met berichten van verslaggevers die het front wisten te bereiken, hoewel zij steeds waakzaam moesten zijn om niet gearresteerd en uitgewezen te worden.

Op deze manier sijpelden de berichten over de oorlogsverrichtingen, die de regering en het leger steeds wanhopiger probeerden te verbergen achter een façade van officiële communiqués, toch langzaam door naar het thuisfront. Dat bracht de regering en de legertop, die bij het publiek steun trachtten te verwerven voor de oorlog, ertoe de al geaccrediteerde journalisten onder strenge voorwaarden toe te laten tot het front. Ondertussen werden krantenmagnaten als Northcliffe en Beaverbrook ingeschakeld om de pers dienstbaar te maken aan het landsbelang: 'Absorbing the power of the press'. Dit luidde, volgens Farrar, een tweede fase in de verslaggeving in,

die liep tot mei 1917. Al snel merkten de verslaggevers echter de ware motieven van de censors: 'The guiding idea behind the censorship was, not to conceal the truth from the enemy, but from the nation.' De aanwezigheid van de correspondenten gaf de autoriteiten een welkom aureool van openhartigheid, terwijl zij in werkelijkheid de controle vast in handen hadden.

In de loop van 1917 nam door de loyale opstelling van de correspondenten het wantrouwen van de militaire top tegenover hen af. In de laatste fase die Farrar onderscheidt (juni 1917 tot november 1918) was er sprake van een complete overgave: naarmate de legertop meer openheid betrachtte, bijvoorbeeld door aanvalsplannen vooraf aan de correspondenten mee te delen, pasten de correspondenten meer zelfcensuur toe. Details werden waarheidsgetrouwer, maar het beeld van de oorlog zoals dat aan de lezers werd voorgeschotelde niet. Farrar stelt dat ook de stijl waarin de correspondenten hun artikelen schreven daaraan debet was. Hun taalgebruik was dat van de romantiek, van de middeleeuwse riddergevechten. Ze gebruikten woorden als 'to perish' voor doodgaan en uitdrukkingen als 'the red wine of youth' voor het bloed van de jonge soldaten. Bovendien hanteerden zij veelvuldig het beeld van de heldhaftige soldaat die zijn bajonet opschroeft en 'over the top' gaat, dus uit de loopgraaf klimt en op de vijand af rent. De werkelijkheid was heel wat minder dramatisch; de meeste soldaten vielen door ingeslagen granaten.

Naar de Britse propaganda tijdens de Eerste Wereldoorlog is betrekkelijk veel onderzoek verricht. Maar vaak is dit gebeurd vanuit een institutioneel perspectief: de historicus ging vooral uit van de rol die het Press Bureau en de krantenmagnaten speelden. Het waardevolle van Farrars boek is dat hij juist goed heeft gekeken naar de houding en de mores van de correspondenten aan het front. Hij heeft de artikelen in de kranten die de lezers aan het thuisfront dagelijks onder ogen kregen als uitgangspunt genomen. Hierdoor komen we niet

---

alleen veel te weten over het optreden van de journalisten, maar wordt ook de spanning tussen het doel van het propagandabeleid en de uiteindelijke uitwerking daarvan in de kranten duidelijk. Waar andere historici de nadruk leggen op de strenge censuur waardoor een zeer vertekend beeld van de oorlog zou zijn ontstaan, laat Farrar zien dat het – zeker in het laatste jaar van de oorlog – met die censuur wel meeviel. Het waren veeleer de oorlogscorrespondenten zelf die, door patriottisme gedreven, feiten achterhielden en door de stijl

van hun verslaggeving het scheve beeld van de werkelijkheid bepaalden. Farrar citeert uitvoerig uit krantenartikelen, maar laat helaas de gevolgtrekkingen veelal aan de lezers over. Zo blijft zijn betoog wat impliciet, hetgeen wordt versterkt doordat hij rake observaties vaak niet of nauwelijks uitwerkt. Met name het interessante idee van de romantisch stijl die sneuvelde op de slagvelden van 1914-1918 had hij beter kunnen onderbouwen en illustreren. Dat zou zelfs een uitstekend thema zijn geweest voor een heel ander boek.

Marcel Broersma